Araştırma Verisi Yönetimi, Açık Veri ve Avrupa Birliği Bilimsel Veri Altyapısı: OpenAIRE2020

Gültekin Gürdal[1], Elsa Bitri[2]

[1] İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, İzmir

[2] Kastamonu Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü,

gultekingurdal@iyte.edu.tr,
ebitri@kastamonu.edu.tr

Özet: Bu bildiride araştırma verisi, yönetimi ve önemi tartışılmakta özellikle açık veri Avrupa Birliği Ufuk 2020 programı bağlamında değerlendirilmektedir. Çalışmanın amacı Ufuk 2020 bağlamında araştırma veri yönetimi ve planlaması irdelenerek Türkiye'de araştırma verisinin paylaşımı ve yönetimi gerekliliği konusunda farkındalık yaratılmasıdır.

Küresel rekabetin ateşlediği ve teknolojik gelişmelerin hızlandırdığı çok sayıda araştırma yapılmakta, büyük miktarda araştırma verisi üretilmektedir. Farklı türlerde olabilen ve OECD'ye (2007) göre "bilimsel araştırmalarda temel kaynak olarak kullanılan ve araştırma bulgularını geçerlemek için gereken maddi kayıtlar (sayısal ve metin türü veriler, görüntü ve ses kayıtları, vd.)" olarak tanımlanan araştırma verisinin bir altın ocağı değerinde olduğu söylenebilir. Ancak bu madenden optimum düzeyde verimlilik için araştırma verisinin etkili yönetimine yatırım yapmak gerekir. Çünkü araştırmanın çıktıları o madenin ne kadar iyi yönetildiğine bağlıdır. Fakat bu ocağın işletilmesinde "yönetim ve paylaşım engeli" olduğu görülebilir. Araştırmada bütünlük ve sürdürülebilirlik için küresel rekabet yerine küresel işbirliğinin sağlanması önemlidir. Bu işbirliğin bir parçası gittikçe sayıca artan ve karmaşık hale gelen araştırma verilerinin açılması ve yönetimi sorunu pek çok araştırmacının, araştırma kurumlarının, yayıncıların ve araştırmalara destek ve fon sağlayanların gündeminde önemli bir sorun olup; bu kurumların veri yönetimi politikalarında yer almaya başlamıştır. Veri yönetimi, bilimsel buluşların artmasını sağlaması, araştırma yapmayı kolaylaştırması ve araştırmaların etkisini artırması özellikleriyle sürdürülebilir araştırma ve bilimde önemli yeri olan bir etkendir. Açık, şeffaf ve paylaşımcı bilim ve ilerleme için araştırma verisinin yönetimi ve paylaşımı bir gerekliliktir. Türkiye araştırmada ve bilimde küresel işbirliğin bir parçası olmak istiyorsa bu yönde önemli ve acil adımlar atmalıdır. Bu bilincin Türkiye ayağında da oluşturulması Türkiye'nin Avrupa ve 2023 hedefleri yolundaki yerini bir ölçüde sağlamlaştıracağı kanısındayız.

Sürdürülebilir bilim için araştırma verilerinin paylaşımı ve yönetimi bir gerekliliktir. Bu çerçevede bir yanda açık verinin önemi ve gerekliliği anımsatılırken araştırma verisi nedir? Araştırma verisinin yönetimi nedir, neden gereklidir, nasıl gerçekleştirilebilir? Verinin sahibi kimdir, Hangi veri neden, nasıl, ne kadar süreliğine ve kim tarafından yönetilmeli ve korunmalı? Gerekli teknik ve etik altyapı nedir? Veriye nasıl erişim sağlanır ve ne kadar süreyle yaşatılacak? Veriyi yönetmede alternatif yollar var mıdır? gibi veri yönetimi ile ilgili temel sorular yanıtlanmaya çalışılacaktır.

Konuyla ilgili literatür betimlenecek ve örnek uygulama olarak DCC (Digital Curation Center) incelenecektir. Araştırma verisinin sürdürülebilir bilimdeki rolü, bu verinin yönetimi ve planlanmasının önemi ve gerekliliği vurgulanacaktır. DCC çalışmaları ve hizmetleri temel alınarak, araştırma verisinin yönetimi ile verinin yeniden kullanımını için gerekli adımların ne olduğu tartışılacak, ulusal, bölgesel ve/veya uluslararası veri merkezlerinde arşivlenmesinin ve uzun dönemli korunmasının gerekliliği ve 2014-2020 yıllarını kapsayan ufuk 2020 çerçeve programı ve Avrupa Birliği (AB) fonlarıyla desteklenen araştırmaların açık erişime açılmasını şart koşan AB'nin bu konudaki alt yapı çalışmaları OpenAIRE2020 projesi bağlamında irdelenecektir. Son olarak Türkiye'de bu yöndeki farkındalık ve yapılabilecekler genel çerçevede ortaya konmuş olacaktır.

Anahtar Sözcükler: araştırma verisinin yönetimi, araştırma verisi, veri yönetim planı, Ufuk2020, OpenAIRE2020, Türkiye